

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuntien valtionosuuslain sekä kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kuntien valtionosuuslakiin säännös, jonka nojalla valtionosuustehtävien kustannustason muutokset jatkossa laskettaisiin tekemällä valtionosuuksien indeksikorotukset asukaskoh-
taisilla valtionosuusleikkauksilla vähennettyihin valtionosuusperusteisiin. Harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen myöntämisessä ehdotetaan palattavaksi menettelyyn, jossa kunnille myönnettäisiin ja maksettaisiin harkinnanvaraista rahoitusavustusta hakemuksesta kunkin varainhoitovuoden loppuun mennessä. Käräjäoikeuksien lautamieskustannusten siirtyessä valtiolle 1 päivästä tammikuuta

1998 yleistä valtionosuutta vähennetään 30 miljoonaa markkaa. Vähennys esitetään toteutettavaksi lisäämällä kuntien valtionosuuslakiin vähennystä koskeva uusi säännös.

Lisäksi ehdotetaan, että kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain voimassaoloaikaa jatkettaisiin yhdellä vuodella.

Esitys liittyy valtion vuoden 1998 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Kustannustason muutoksen laskeminen

Kunnan yleinen valtionosuus määräytyy etukäteen vahvistettavan keskimääräisen, asukasta kohden myönnettävän markkamäärän ja kuntakohtaisten määräytymisperusteiden mukaisena. Keskimääräisiä markkamääriä vahvistettaessa otetaan kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 3 §:n perusteella huomioon muun muassa valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun arvioidut muutokset, kustannustason arvioidut muutokset ja vahvistamisvuotta edeltäneenä varainhoitovuonna toteutuneiden ja arvioidujen kustannusten välinen erotus. Näin saadusta markkamäärästä on tehty kuntien yleiseen valtionosuuteen asukaskohtaiset vähennykset.

Esityksessä ehdotetaan kuntien valtionosuuslakia muutettavaksi siten, että valtionosuuksien indeksikorotukset tehtäisiin asukaskohtaisilla valtionosuusleikkauksilla vähennettyihin valtionosuusperusteisiin. Näin sekä lain 2 luvussa mainitut seikat, muun muassa laatu- ja laajuustekijät, sekä nykyisin voimaantulo- ja siirtymäsäännöksissä lain 8 luvussa määritellyt vähennykset tulisivat otetuiksi huomioon ennen indeksitarkistuksen suorittamista.

1.2. Harkinnanvarainen rahoitusavustus

Kuntien valtionosuuslain mukaan kunnat voivat hakea harkinnanvaraista rahoitusavustusta varainhoitovuotta edeltävän lokakuun loppuun mennessä. Valtioneuvosto myöntää rahoitusavustuksen vuoden loppuun mennessä, ja se maksetaan varainhoitovuoden kesäkuun loppuun mennessä. Tämän lisäksi kunnat voivat hakea avustusta varainhoitovuoden kuluessa elokuun loppuun mennessä, jolloin avustus myönnetään ja maksetaan saman vuoden aikana. Ensin mainitun menettelyn tarkoituksena on, että kunnat voisivat halutessaan ottaa avustuksen ennakoita huomioon talousarvion valmistelussa seuraavalle vuodelle. Jälkimmäisessä menettelyssä avustusta ei oteta huomioon talousarviossa ja se kirjataan tuloksi vasta tilinpäätöksessä sille vuodelle, jona avustusta on myönnetty.

Avustusta on hakenut vuonna 1997 lähes puolet kunnista eli yli 200 kuntaa.

Esityksessä ehdotetaan palattavaksi ennen vuotta 1997 vallinneeseen menettelyyn. Harkinnanvarainen rahoitusavustus on kuntien valtionosuuslain mukaan tarkoitettu kunnan taloudelliseksi tueksi poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnan taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Avustus ei ole tarkoitettu kunnan talouden pysyväksi tueksi, vaikka sitä joissakin tapauksissa on jouduttu myöntämään samalle kunnalle myös useampana kuin yhtenä vuonna peräkkäin. Avustuksen tilapäisestä luonteesta johtuu, ettei sitä voida ottaa huomioon pysyvänä talouden tasapainotuseränä kunnassa. Avustus ei myöskään ole tasoltaan sellainen, että se voisi pidemmällä aikavälillä kompensoida esimerkiksi valtionosuuksien perusteiden muutoksesta tai veroperustemuutoksesta johtuvia tulon menetyksiä kunnan peruspalvelujen rahoittamisessa. Näkökohdat eivät puolla menettelyä, jossa kunnat tasapainottaisivat talousarvioitaan harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen avulla. Tämän vuoksi ehdotetaan palattavaksi menettelyyn, jossa kunnille myönnetään ja maksetaan harkinnanvaraista rahoitusavustusta vain varainhoitovuoden aikana tehdyn hakemuksen perusteella vuoden loppuun mennessä.

1.3. Valtionosuuden muutos vuoden 1998 alusta

Kuntien valtionosuuksien vahvistamisperusteista säädetään kuntien valtionosuuslain 2 luvussa. Yleisen valtionosuuden myöntämisen perusteena olevien keskimääräisten markkamäärien vahvistamiseen vaikuttaa muiden tekijöiden ohella valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun arvioidut muutokset. Muissa kuntien ja valtion rahoitusasemaan vaikuttavissa tehtävissä kuin valtionosuustehtävissä tapahtuvat muutokset ja niiden huomioon ottaminen eivät perustu kuntien valtionosuuslakiin. Tämän vuoksi valtionosuuksien vähennyksistä, jotka johtuvat kuntien ja valtion rahoitusaseman muutoksen huomioon ottamisesta, on säädettävä lailla.

Vireillä olevan lainmuutoksen mukaan käräjäoikeuksien lautamieskustannukset siirrettiisiin valtiolle 1 päivästä tammikuuta 1998. Tätä kustannusten siirtoa vastaava määrä vähennettäisiin kunnille myönnettävästä yleisestä valtionosuudesta.

1.4. Kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain voimassaoloajan jatkaminen

Kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annettua lakia (658/1994) on sovellettu vain yhteen kuntaan. Tämä johtuu siitä, että kunnat ovat viime vuosina kyenneet sopeuttamaan talouttaan muutoksiin paremmin kuin lain säätämisen yhteydessä vuonna 1994 arvioitiin.

Nykyisen lain voimassaoloaikana, ennen vuoden 1997 päättymistä, lain soveltamispiiriin ei ole odotettavissa uusia kuntia. On kuitenkin varauduttava siihen mahdollisuuteen, ettei kuntatalouden yleinen tilanne jatku yhtä hyvänä vuonna 1998 ja siitä eteenpäin. Yksittäiset kunnat saattavat ajautua ennakoimattomiin talousvaikeuksiin riippumatta siitä, että kuntien talouden keskimääräinen kehitys on koko maan tunnusluvuilla mitattuna toistaiseksi ollut tyydyttävä.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain voimassaoloaikaa jatketaan yhdellä vuodella.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Käräjäoikeuksien lautamieskustannusten siirtämiseen perustuvan kuntien yleisen valtionosuuksien leikkauksen vaikutus on vuoden 1998 alusta 30 miljoonaa markkaa. Valtionosuuksien indeksikorotuksen laskemistavan muutoksesta aiheutuu 7 miljoonan markan laskennallinen pienennys yleisen valtionosuuden korotukseen. Esityksellä harkin-

nanvaraisen rahoitusavustuksen myöntämisen menettelyn muutokseen ei ole vaikutusta määrärahan mitoitukseen.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sisäasiainministeriössä, ja valmistelun yhteydessä on kuultu valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetusministeriön ja Suomen Kuntaliiton edustajia.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy valtion vuoden 1998 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Esitys liittyy myös hallituksen esitykseen käräjäoikeuslain 12 §:n muuttamisesta (HE / vp). Jos mainittuun esitykseen tehdään lautamieskustannusten jakoon kohdistuvia muutoksia, tulee tätä esitystä muuttaa vastaavasti.

5. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

6. Säättämisjärjestys

Kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annettu laki, jonka voimassaoloaikaa ehdotetaan jatkettavaksi yhdellä vuodella, on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla. Lakiin ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia: lakiin sisältyvää poikkeuksellista menettelyä kuntaselvityksen toteuttamiseksi ei muutettaisi. Tämän vuoksi ehdotus lain voimassaoloajan jatkamisesta on käsiteltävä samassa järjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**kuntien valtionosuuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 3 §:n 2 kohta, 16 §:n 3 momentti ja 17 §:n 1 momentti sekä
lisätään 4 §:ään uusi 3 momentti ja 27 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

3 §

Valtionosuuksien vahvistamisperusteet

Valtionosuuksien tai niiden määräämisen perusteena olevat keskimääräiset markkamäärät tai laskennalliset kustannukset vahvistetaan vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten. Tällöin otetaan huomioon:

2) kustannustason arvioidut muutokset 4 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla, kuitenkin enintään täyteen ja vähintään puoleen määrään kustannustason arvioidusta muutoksesta;

4 §

Valtionosuustehtävien ja kustannustason muutos

Yleisen valtionosuuden kustannustason muutosta huomioon otettaessa perusteena on markkamäärä, josta on tehty 27 ja 29 §:ssä säädetyt vähennykset.

16 §

Valtionosuuden ja rahoitusavustuksen myöntäminen sekä verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen vahvistaminen

Rahoitusavustusta on haettava valtionapu-

viranomaiselta varainhoitovuoden elokuun loppuun mennessä.

17 §

Maksaminen

Valtionosuudet, joissa on otettu huomioon 7 §:ssä tarkoitettu verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus, maksetaan ministeriöittäin valtionavun saajalle varainhoitovuoden alusta kuukausittain yhtä suurina erinä kunakin kuukautena, viimeistään kuukauden 11 päivänä. Rahoitusavustus maksetaan kunnalle varainhoitovuoden loppuun mennessä.

27 §

Yleisen valtionosuuden perusteena oleva markkamäärä

Kunnalle 3 §:n perusteella määräytyvästä yleisen valtionosuuden keskimääräisestä markkamäärästä vähennetään vuoden 1998 alusta 4 markkaa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1998.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

muutetaan kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä 15 päivänä heinäkuuta 1994 annetun lain (658/1994) 19 § seuraavasti:

19 §

Voimaantulo ja soveltaminen

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1994 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 1998.

Kuntaan, jolle on myönnetty korkotukea tai vakautuslainaa taikka jossa on päätetty käynnistää kuntaselvitys, sovelletaan tämän lain säännöksiä 31 päivän joulukuuta 1998

jälkeenkin, kunnes kunta on maksanut takaisin 5 ja 7 §:n mukaan määräytyvät valtion korkotuki- ja vakautuslainasaatavat tai kuntaselvitys on päättynyt.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1998.

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Jouni Backman*

1. Laki

kuntien valtionosuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 3 §:n 2 kohta, 16 §:n 3 momentti ja 17 §:n 1 momentti sekä

lisätään 4 §:ään uusi 3 momentti ja 27 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

13 §

Valtionosuuksien vahvistamisperusteet

Valtionosuuksien tai niiden määräämisen perusteena olevat keskimääräiset markkamäärät tai laskennalliset kustannukset vahvistetaan vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten. Tällöin otetaan huomioon:

2) kustannustason arvioidut muutokset 4 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla, kuitenkin enintään täyteen ja vähintään puoleen määrään kustannustason arvioidusta muutoksesta;

4 §

Valtionosuustehtävien ja kustannustason muutos

16 §

Valtionosuuden ja rahoitusavustuksen myöntäminen sekä verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen vahvistaminen

Rahoitusavustusta on haettava valtionapuviranomaiselta. Ennen varainhoitovuotta myönnettävää ja kesäkuun loppuun mennessä maksettavaa rahoitusavustusta on haettava varainhoitovuotta edeltävän lokakuun loppuun mennessä sekä joulukuun loppuun mennessä maksettavaa rahoitusavustusta va-

Ehdotus

13 §

Valtionosuuksien vahvistamisperusteet

Valtionosuuksien tai niiden määräämisen perusteena olevat keskimääräiset markkamäärät tai laskennalliset kustannukset vahvistetaan vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten. Tällöin otetaan huomioon:

2) kustannustason arvioidut muutokset 4 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla, kuitenkin enintään täyteen ja vähintään puoleen määrään kustannustason arvioidusta muutoksesta;

4 §

Valtionosuustehtävien ja kustannustason muutos

Yleisen valtionosuuden kustannustason muutosta huomioon otettaessa perusteena on markkamäärä, josta on tehty 27 ja 29 §:ssä säädetyt vähennykset.

16 §

Valtionosuuden ja rahoitusavustuksen myöntäminen sekä verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen vahvistaminen

Rahoitusavustusta on haettava valtionapuviranomaiselta varainhoitovuoden elokuun loppuun mennessä.

rainhoitovuoden elokuun loppuun mennessä.

17 §

Maksaminen

Valtionosuudet, joissa on otettu huomioon 7 §:ssä tarkoitettu verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus, maksetaan ministriöittäin valtionavun saajalle varainhoitovuoden alusta lukien kuukausittain yhtä suurina erinä kunakin kuukautena, viimeistään sen 11 päivänä. Rahoitusavustus maksetaan kunnalle *hakemuksenajankohdan perusteella joko varainhoitovuoden kesäkuun tai joulukuun loppuun mennessä.*

27 §

Yleisen valtionosuuden perusteena oleva markkamäärä

17 §

Maksaminen

Valtionosuudet, joissa on otettu huomioon 7 §:ssä tarkoitettu verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus, maksetaan ministriöittäin valtionavun saajalle varainhoitovuoden alusta kuukausittain yhtä suurina erinä kunakin kuukautena, viimeistään *kuukauden* 11 päivänä. Rahoitusavustus maksetaan kunnalle *varainhoitovuoden loppuun mennessä.*

27 §

Yleisen valtionosuuden perusteena oleva markkamäärä

Kunnalle 3 §:n perusteella määräytyvästä yleisen valtionosuuden keskimääräisestä markkamäärästä vähennetään vuoden 1998 alusta 4 markkaa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1998.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

